

بررسی ارزشهای دیجیتال و تبیین جرائم ناشی از آن

امیر رضا تنها^۱

فرنام خسروی پور^۲

چکیده:

دنیا امروزه با چالش و پدیده ای به نام ارزشهای دیجیتال رو به رو شده است که دولت ها، به خاطر ویژگی های منحصر به فرد آن، توان دخالت و ورود به آن را ندارند. از سویی از ویژگی های مثبتی نظیر دور زدن تحریم ها و جایگزینی به عنوان ارز بین المللی در مبادلات جهانی برخوردار است و از دیگر سو در پی استفاده از آن، بستر ارتکاب جرم هایی همچون، کلاهبرداری و پولشویی فراهم شده است. تاکنون قانون گذاری در این راستا صورت نپذیرفته. در فضای فناوری رمزارز، نظارت و رصد حاکمیتی و صیانت از حقوق شهروندان مستلزم وجود قوانین و سازوکارهایی به روز و کارآمد است. هیچکس توانایی کنترل و تسلط بر ارزشهای دیجیتال را ندارد، حتی هیچ دولت و نهادی نمی تواند آن را تحریم کند. ارزشهای دیجیتال، مرزهای میان کشورها را از میان برده است. با شناخت ارزشهای دیجیتال، می توان تا حدودی از تهدیدات و جرائم ناشی از آن جلوگیری کرد. در حال حاضر کشورهای بسیار اندکی اقداماتی نسبت به تبیین و آگاه سازی از ماهیت و فلسفه ارزشهای دیجیتال انجام داده اند. عدم شناخت و آگاهی میتواند سبب مشکلات و صدمات جبران ناپذیری بر اقتصاد یک کشور شود. جرائم ناشی از ارزشهای دیجیتال، باعث اختلال در نظام اقتصادی کشورها می شوند و می تواند هزینه های جرایمی همچون تأمین مالی تروریسم را فراهم کند. قابلیت ردیابی و پیگیری در ارزشهای دیجیتال وجود ندارد و در صورت نداشتن آگاهی کافی، سوء استفاده کنندگان می توانند از انرژی برق کشور مصرف کرده و هزینه های زیادی برای دولت ایجاد کنند. در نقل و انتقالات پولهای با پشتوانه، دولتها نظارت بر تمامی مراحل آن دارند. مبدأ و مقصد مشخص است و حتی صرافی ها باید مجوز لازم را اخذ کرده باشند و امکان ردیابی و پیگیری در صورت وقوع جرائم مالی وجود دارد. در کشور ما ایران، تاکنون قوانینی در زمینه ارزشهای دیجیتال مدون نشده است اما برخی کشورهای جهان کاملاً مواضع خود را در زمینه ارزشهای دیجیتال مشخص، و قوانینی را تدوین کرده اند.

واژگان کلیدی: ارزشهای دیجیتال، قانونگذاری، جرائم، رویه قضایی

^۱ دانشجوی کارشناسی رشته علوم قضایی، amirreza.tanha.4648@gmail.com

^۲ دانشجوی کارشناسی رشته علوم قضایی، khosravi9911@gmail.com

۱- مقدمه:

این مقاله در قالب چند عنوان به تحلیل و بررسی پدیده نوظهور ارزهای دیجیتال که افراد بسیاری را در جامعه درگیر خود کرده می پردازد. در این مقاله ابتدا به تعریف و چیستی و ماهیت این پدیده نوظهور پرداختیم و انواع خصوصیات و ویژگی های آن را معرفی کردیم و تفاوتها و شباهت های رمزارز و پول، نحوه استخراج، جمع آوری و ذخیره آن بیان گردید و سعی شد تا با برخی اصطلاحات مربوط به این حوزه که این روزها از برخی افراد می شنویم، آشنا گردیم. در ادامه به مقایسه تطبیقی راجع به مواجهه دولت ها و کشورهای مختلف و نحوه مقرر کردن آنها در خصوص این پدیده اشاره کردیم و به ذکر مباحثی از منظر فقها و مراجع عظام در خصوص مالیت داشتن یا نداشتن این ارزها پرداختیم. سپس در بخش بعدی، جرایم و تخلفاتی که بطور مستقیم یا غیر مستقیم در ارتباط با ارزهای دیجیتال است را تک به تک عنوان نمودیم و به شیوه های مختلف ارتکاب آنها اشاره نمودیم. اساتید و بزرگان عالم حقوق همیشه به یک نکته مهم اشاره می کنند که حقوقدان باید فردی آگاه و آشنا به مسائل و پدیده های روز جامعه خود باشد و همیشه از مقررات و قوانین گرفته تا پدیده های نوظهور این چنینی اطلاعات کافی و دقیق داشته باشد تا بتواند چه در مقام قانونگذاری و چه در مقام دفاع از حقوق عامه، به نحو احسن کار را در محور عدل و عدالت پیش ببرد. هدف ما از تهیه و تنظیم این مقاله آشنایی حقوقدانان من جمله وکلا و قضات محترم و عموم افراد جامعه با پدیده نوظهور ارزهای دیجیتال و اعتلای دانش حقوقی آنان و مواجهه صحیح با این پدیده جدید بود.

۲- ارز دیجیتال چیست؟

چند سالی است که موضوع ارز دیجیتال بر سر زبان ها افتاده و افراد زیادی به خرید و فروش این گونه ارزها می پردازند. ارز دیجیتال نوعی دارایی یا پول مجازی است که از طریق اینترنت قابل عرضه است. تفاوت ارز دیجیتال با پول این است که ارز دیجیتال بر خلاف پول، قابل لمس نبوده و صورت فیزیکی ندارد اما می توان از طریق عملیات مشخصی آن را به پول و دارایی ملموس تبدیل کرد.

ارز مجازی، رمز ارز و ارز دیجیتال بانک مرکزی انواع ارز دیجیتال هستند. ارز مجازی ارزهایی هستند که توسط سازنده آن کنترل و مدیریت می شوند و معمولاً توسط اعضای یک جامعه مجازی مانند بازیکنان یک گیم، مورد استفاده و تبادل قرار می گیرند. رمز ارز با الگوریتم های ویژه رمزنگاری شده و از امنیت بالاتری برخوردار است. رمز ارزها طی عملیات پیچیده کامپیوتری به نام mining تولید می شوند. ارز دیجیتال بانک مرکزی مشابه رمز ارز است با این تفاوت که توسط بانک مرکزی تولید و مدیریت می شود.

۳- ویژگی ها و خصوصیت های رمزارزها:

امنیت این رمزارز توسط الگوریتم‌های رمزنگاری شده تضمین می‌شود که براساس این الگوریتم‌ها، تولید مقدار مشخص و محدودی از بیت‌کوین در هر روز امکان‌پذیر است. هدف ساتوشی ناکاموتوی ناشناس از این کار، جلوگیری از تولید بی‌رویه پول توسط دولت‌ها و همچنین ایجاد اعتماد براساس الگوریتم‌های رمزنگاری بود که البته این خوشبینانه‌ترین دلیل وجودی این رمزارز محسوب می‌شود. این رمزارز، در بدو پیدایش ارزش چندانی نداشت چون عموم مردم آن را نپذیرفتند اما با گذشت زمان و با افزایش اعتمادی که به‌وجود آمد، قیمت آن افزایش یافت و امروزه تبدیل به یکی از ارزهای قدرتمند جهان شده است.

رمزارزها ویژگی‌های انحصاری و جذابی دارند که باعث جهانی شدن و محبوبیت روزافزون آن‌ها شده است. از مهمترین این ویژگی‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. دیجیتالی بودن

رمزارزها ماهیت فیزیکی ندارند و فقط کدهای صفر و یکی هستند که در شبکه ثبت می‌شوند. در واقع، کریپتوکارنسی وجود واقعی ندارد و فقط در فضای مجازی در دسترس است.

۲. غیرمتمرکز بودن

از ویژگی‌های مهم رمزارزها، تمرکززدایی است، مثلاً هیچ مؤسسه‌ای، رمزارزی مانند بیت‌کوین را کنترل نمی‌کند و در تصرف، اختیار و یا مالکیت یک دولت یا سازمان خاصی نیست.

۳. مبادله شخص با شخص

رمزارزها از سیستم مستقیم برای انجام معاملات استفاده می‌کنند. در این سیستم، افراد بدون هیچ واسطه‌ای می‌توانند به خرید و فروش ارزهای دیجیتال بپردازند.

۴. حفظ هویت و ناشناس بودن

هنگام استفاده از رمزارز، نیازی به شناسایی هویت کاربران نیست و هر کاربر با آدرس کیف پول دیجیتالی خود شناسایی می‌شود. شما مقداری از هر نوع رمزارز را به فرد دیگری که آدرس کیف پول او را دارید، ارسال می‌کنید و گیرنده آن را دریافت می‌کند. تمام شبکه این فرآیند را بررسی می‌کند تا همه چیز صحیح و طبق اصول صورت گیرد و هر رمزارز فقط یک‌بار خرج شود. تنها چیزی که دیگران در هنگام نقل‌وانتقال رمز ارز از شما می‌دانند، آدرس کیف پول شما است!

۵. کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت تراکنش‌ها

از آنجایی که مبادلات و پرداخت‌ها به‌طور مستقیم بین کاربران صورت می‌گیرد، رمزارزها می‌توانند با حذف واسطه‌ها، مراحل پردازش و هزینه‌های مربوط به زیرساخت‌ها و مالیات‌ها را برخلاف روش‌های پرداخت سنتی، از بین ببرند.

۶. سادگی و شفافیت معاملات

به دلیل اینکه در معاملات مستقیم با رمزارزها، امکان مشاهده همه تراکنش‌ها در شبکه وجود دارد، این سیستم می‌تواند به گردش مالی ساده‌تر و شفاف‌تر کمک کند.

۷. کنترل تورم و جلوگیری از تولید بی‌رویه اسکناس

رمزارزها به صورت بی‌رویه تولید نمی‌شوند و دولت یا سازمانی وجود ندارد که هر وقت خواست، بتواند رمزارز را روانه بازار کند. رمزارزی مانند بیت‌کوین، تعداد محدودی دارد (۲۱ میلیون بیت‌کوین) که به مرور زمان، تولید آن پیچیده‌تر می‌شود!

۸. فراگیر بودن و تسهیل در جهانی شدن کسب‌وکارها

رمزارز یک پدیده جهانی است که هیچ کس قادر به کنترل آن نیست و هیچ نهادی نمی‌تواند آن را تحریم کند. بدون نیاز به واسطه، می‌توان این نوع ارزها را از نقطه‌ای در جهان به هر کسی و در هر کجای دنیا، انتقال داد. البته این موضوع مثل تیغ دولبه می‌ماند و ریسک‌های فساد مالی و وجود پول‌های بی‌اساس و بی‌ریشه در جوامع را افزایش می‌دهد.

۴- تاریخچه و سازنده رمزارزها:

نخستین بار در دهه ۹۰ میلادی، فناوری زنجیره بلوک یا همان بلاکچین معرفی شد و در سال ۲۰۰۹ پس از وقوع بحران عظیم اقتصادی در جهان، رمزارز غیرمتمرکزی به نام بیت‌کوین براساس فناوری زنجیره بلوک توسط فرد یا گروهی ناشناس با نام مستعار ساتوشی ناکاموتو پا به عرصه تجارت‌های پنهان گذاشت. بارها و بارها نهادهایی برای شناسایی این فرد یا گروه تلاش‌هایی کردند اما دسترسی به این هویت هر بار پیچیده‌تر از قبل شد.

۵- مالیت داشتن یا نداشتن رمزارزها:

۱- یک شیء یا حق باید ۲ ویژگی داشته باشد تا بتوانیم آنرا مال بنامیم:
دارای ارزش اقتصادی برای دادوستد باشد: یعنی مردم حاضر باشند بابت آن پول پرداخت کنند. داشتن ارزش اقتصادی، همان مالیت داشتن است. ملاک برای تشخیص مالیت داشتن یک کالا، ملاک شخصی است نه نوعی. یعنی ممکن است یک کالا برای برخی افراد مالیت داشته باشد، یعنی حاضر باشند بابت آن پول پرداخت کنند و برای برخی افراد مالیت نداشته باشد.
۲- قابل تملک خصوصی باشد: یعنی شخص بتواند آنرا به مالکیت خود در بیاورد. ارزهای دیجیتال مطابق نظر بانک مرکزی، کالا محسوب نمی‌شوند و برخی فقها نیز معتقدند مالیت ندارد. اما امروزه در کشور ما ارزهای دیجیتال خرید و فروش می‌شوند و مردم بابت آن پول پرداخت می‌کنند. ارزهای دیجیتال قابل تملک خصوصی نیز هستند؛ چرا که در کیف پول (WALLET) منتقل می‌شود و شخص هر زمان که بخواهد می‌تواند به صرافی مراجعه کرده و آنرا تبدیل کند. البته ملاک مالیت داشتن ارزهای دیجیتال، شخصی است. یعنی ممکن است برخی مردم بابت آن پول پرداخت کنند و برخی دیگر اصلاً حاضر نباشند بابت آن مبلغی بپردازند. بنابراین، ارزهای دیجیتال در جهان دارای ارزش اقتصادی می‌باشند اما از منظر فقهی نظرات مختلفی وجود دارد اما اغلب اعتقاد بر مالیت نداشتن ارزهای دیجیتال دارند.

۶- تفاوت و شباهت‌های رمزارز و پول:

تفاوت‌های زیادی بین رمزارز و پول معمولی رایج وجود دارد که در ادامه، به برخی از این تفاوت‌ها اشاره می‌شود:

- ماهیت وجودی: رمزارز ماهیت فیزیکی ندارد و یک رشته کد است که روی شبکه بلاکچین ثبت می‌شود اما پول معمولی رایج، مانند دلار، پوند و یورو ماهیت فیزیکی دارد و تولید و جابه‌جایی آن تابع نظام‌های بانکی و حکومتی از پیش تعریف شده است.
- پشتوانه: پشتوانه پول‌های کاغذی اصولاً طلای موجود در خزانه دولت‌ها است اما رمزارزها مانند پول‌های کاغذی امروزی، پشتوانه مشخصی ندارند. پشتوانه رمزارزها تقاضا، پذیرش و اعتماد مردم به شبکه است.
- واسطه: استفاده از رمزارز به واسطه نیاز ندارد و شبکه براساس سیستم هم‌تا به هم‌تا کار می‌کند. در این سیستم هر شخصی بدون واسطه، می‌تواند ارزهای خود را به شخص دیگری ارسال کند اما برای استفاده از پول‌های کاغذی، کاربران به واسطه‌هایی مانند بانک نیاز دارند.
- برگشت‌ناپذیری: اگر در هنگام نقل و انتقال رمزارز مشکلی رخ دهد و رمزارز به آدرس اشتباهی فرستاده شود، امکان برگشت ارز وجود ندارد، اما در انتقال پول‌های کاغذی اگر اشتباهی صورت بگیرد با پیگیری‌های لازم، امکان برگشت پول وجود دارد. ارز دیجیتال (عنوان عامی که مصادیق گوناگونی همچون بیت کوین، لایت کوین، نانو و... را در برمی‌گیرد) تفاوت‌هایی با پول در مفهوم سنتی آن دارد. برای مثال در ایجاد این ارزها شاهد انحصار قدرت خلق پول در دست یک شخص یا گروه خاص نیستیم؛ بلکه هر شخصی با استفاده از یک روش مشخص قادر خواهد بود این ارز را تولید کند. همچنین ارز دیجیتالی برخلاف پول‌ها و ارزهای واقعی، حمایت قانونی بسیاری از کشورها را ندارد. تنها تعداد محدودی از کشورهای جهان این ارزها را قانوناً به رسمیت شناختند. به همین دلیل جرایم ارزهای دیجیتالی روزبه‌روز در حال افزایش است.

۷- علل محبوبیت ارز های دیجیتال:

ارز های دیجیتال بنابر دلایلی مورد توجه قرار گرفتند، این دلایل عبارت‌اند از:

کاهش هزینه معاملات، دسترسی آسان و سهولت استفاده از آن‌ها (هر شخصی و در هر جایگاهی امکان استفاده از آن‌ها را دارد و محدود به شخص یا ارگان خاصی نیست)، تسهیل در انجام معاملات، احترام به حریم خصوصی و کاهش تورم. این دلایل در کنار بی‌اعتمادی مردم نسبت به نظام پولی و مالی حاکم بر کشورهایشان و نیز جلوگیری از دخالت نهادهای حاکمیتی در دارایی‌ها و معاملات آن‌ها، موجب شده است تا روزبه‌روز اقبال عمومی نسبت به این نوع ارزها افزایش یابد.

۸- تولید و استخراج رمز ارز:

کسانی که به تولید رمزارز موفق می‌شوند، ماینر (miner) و به این فرآیند ماینینگ (mining) یا استخراج گفته می‌شود. هر بار که ماینرها معادلات پیچیده ریاضی را حل می‌کنند، یک بلاک به بلاکچین در شبکه اضافه می‌شود. استخراج رمزارزها یک فرآیند دشوار است که به دستگاه‌هایی با قدرت محاسباتی بسیار بالا نیاز دارد. به‌طور کلی، هر بلوک در بلاک‌چین یک معمای

ریاضی رمزگذاری شده درون خود دارد. ماینرهای کریپتو برای حل این پازل محاسباتی با هم رقابت می‌کنند. این افراد برای پیروزی در این رقابت از تجهیزات تخصصی و کامپیوترهای قدرتمند استفاده می‌کنند تا بتوانند پیروز میدان باشند. درحقیقت، رایانه‌ها با آزمون و خطا به‌طور مکرر برای یافتن پاسخ حدس می‌زنند تا زمانی که راه‌حلی پیدا کنند. اولین رایانه‌ای که به‌طور دقیق راه‌حل را پیدا کند، می‌تواند بلاک را به بلاک‌چین اضافه کند و پاداش بگیرد. برای این منظور اصولی وجود دارد که برای شروع به آن نیاز دارید:

برای پاداشی که در نتیجه تلاش‌های ماینینگ به‌دست می‌آورد، باید از یک کیف پول برای ذخیره ارزهای دیجیتال استفاده کند. نرم‌افزار Mining: برای انجام عملیات ماینینگ ارز دیجیتال باید از نرم‌افزارهای مربوط که معمولاً رایگان هستند، استفاده کنید. درواقع، می‌توانید ارز دیجیتال موردنظرتان همچون بیت کوین را ماین کنید.

۹- کیف پول یا wallet :

کیف پول ارز دیجیتال یا به انگلیسی Digital Wallet یا Wallet، یک نرم‌افزار یا سرویس آنلاین است که به کاربران اجازه می‌دهد ارزهای دیجیتال خود را ذخیره، مدیریت و انتقال دهند. این کیف پول‌ها برای استفاده در معاملات ارزهای دیجیتالی مانند بیت کوین، اتریوم و سایر ارزهای مشابه طراحی شده‌اند. عملکرد اصلی یک کیف پول ارز دیجیتال شامل ذخیره سازی کلیدهای خصوصی و عمومی است و به کاربر اجازه می‌دهد تراکنش‌های خود را انجام دهد. همچنین، این کیف پول‌ها معمولاً قابلیت انتقال ارزها بین کاربران، مشاهده تاریخچه تراکنش‌ها و مدیریت ارزهای مختلف را نیز دارند. از طریق یک کیف پول ارز دیجیتال، کاربران می‌توانند ارزهای خود را به‌طور سریع مدیریت کنند و به راحتی در معاملات مختلف اینترنتی و تراکنش‌های مالی شرکت کنند. توسعه و پیشرفت فناوری بلاک‌چین نیز باعث شده که کیف پول‌های ارز دیجیتال به عنوان یکی از ابزارهای مهم در بازار ارزهای دیجیتال مطرح شوند و جزو اصلی اکوسیستم این بازار باشند. کیف پول ارز دیجیتال انواع مختلفی دارد که در حالت کلی به سه دسته نرم‌افزاری، سخت‌افزاری و کاغذی تقسیم می‌شود. کیف پول ارز دیجیتال گرم Hot Wallet بر روی سیستم‌های رایانه‌ای شخصی و تلفن همراه نصب می‌شوند. این والت‌ها تمامی اطلاعات کاربران را به‌صورت آنلاین ذخیره می‌کنند. به دلیل ذخیره‌سازی آنلاین اطلاعات و دارایی‌ها این سیستم‌ها عاری از خطر حمله نیستند. برخلاف کیف پول‌های گرم، کیف پول سخت‌افزاری دارایی و اطلاعات کاربران را به صورت آفلاین ذخیره می‌کند و برای ذخیره‌سازی نیازی به اینترنت ندارد. این دستگاه تنها در صورتی که نیاز به انتقال وجه داشته باشید به اینترنت متصل می‌شود. کیف پول‌های سخت‌افزاری، ابزاری فیزیکی و به شکل فلش مموری هستند که مطمئن‌ترین و امن‌ترین روش ذخیره سازی رمز ارزها به حساب می‌آیند. ذخیره ارز دیجیتال در کیف پول کاغذی تقریباً منسوخ شده تلقی می‌شود زیرا در اثر مخرب‌های فیزیکی ممکن آسیب ببینند و از دسترس خارج شوند.

۱۰- کلیدهای خصوصی و عمومی:

کلید عمومی در رمزنگاری ارز دیجیتال یک قطعه اطلاعات است که به صورت عمومی در دسترس همه قرار دارد. این کلید برای ارسال ارزهای دیجیتال به افراد دیگر استفاده می‌شود و به کاربران اجازه می‌دهد تا بدون نیاز به انتشار کلید خصوصی،

تراکنش‌های مختلفی را انجام دهند. کلید خصوصی در رمزنگاری ارز دیجیتال اطلاعاتی محرمانه است که فقط به صاحب آن دسترسی دارد. این کلید برای امضای تراکنش‌ها و اثبات مالکیت ارزهای دیجیتال استفاده می‌شود و هرگونه تراکنشی باید با استفاده از این کلید صورت گیرد تا تایید شود. بطور کلی کلید خصوصی مانند رمز کارت بانکی است که امنیت کاربر را تامین می‌کند و کلید عمومی مانند شماره حساب است که امکان دریافت رمزارز از سایر کاربران را می‌دهد.

۱۱- واکنش و سیاست دولت‌ها در مقابل رمز ارزها:

از آنجایی که ویژگی مهم ارزهای رمزنگاری شده غیر متمرکز بودن، عدم کنترل آن‌ها توسط یک دولت خاص و ناشناس بودن مالک است، اکثر دولت‌ها این نوع از ارزها را عامل ایجاد بی‌ثباتی نظام پولی و افزایش‌دهنده جرایمی مانند قاچاق و پولشویی می‌دانند. تنظیم مقررات برای رمزارزها با توجه به مسائلی که گفته شد، یکی از مسائل بزرگ قانون‌گذارها در سال ۲۰۱۸ میلادی شد و همچنان بسیاری از کشورها به دنبال انتشار دستورالعملی برای مسائل نظارتی و قانونی در انجام معاملات با این نوع ارزها هستند. مقامات برخی کشورها نیز به دلیل عدم وضع قوانین، به ممنوعیت معامله با رمزارزها مجبور شده و یا از روش‌های احراز هویت سختگیرانه و مالیات بر دارایی برای مهار آن‌ها، استفاده کرده‌اند. برخی کشورهای دیگر نیز ریسک خروج سرمایه را پذیرفته، اجازه داده‌اند تا کسب‌وکارها قبل از وضع قانون، فعالیت کنند. یکی از اولین موانع پیش روی مجریان قانون در برخورد با ارزهای دیجیتال، درک این فناوری جدید است. ارز دیجیتال یک حوزه جدید و در حال پیشرفت است و به همین دلیل، مردم آن را پیچیده می‌دانند. بنابراین واضح است که آموزش و یادگیری در این زمینه امری بسیار مهم است.

شیوه‌ها و تکنیک‌هایی که پلیس و نهادهای نظارتی برای مقابله با جرایم استفاده می‌کنند بسیار مهم هستند؛ اما آنها باید برای بهینه‌سازی تکنیک‌های خود و نتیجه‌گیری حداکثری، ابتدا به درک درستی از مفهوم ارزهای دیجیتال برسند و دانش ابتدایی خود را در این زمینه تقویت کنند. با توجه به افزایش کاربرد و محبوبیت ارزهای دیجیتال، نهادهای اعمال قانون باید برای استخدام کارشناسان نخبه و ایجاد واحدهای تخصصی هوش دیجیتال در درون سازمان خود تلاش کنند. آنها باید تخصص و ابزار مناسب را برای واکنش به رویدادهای مرتبط با ارزهای دیجیتال در اختیار داشته باشند. این دو، یعنی تخصص و ابزار مناسب، اجزای سازنده یک استراتژی هوش دیجیتال قوی هستند.

۱۲- وضعیت قانونی بودن و تدوین قوانین در زمینه ارزهای دیجیتال در کشورهای مختلف:

وضع قانونی در خصوص ارز دیجیتالی کاملاً مبهم است. در بسیاری از کشورها مشخص نشده است که استفاده از چنین ارزی اصولاً مجاز است یا غیرمجاز. تنها در برخی از کشورها، ریسک بالای استفاده از چنین ارزی برای معاملات و... هشدار داده شده است.

ایران: در ایران در برهه‌ای از زمان تلاش‌هایی جهت تعیین تکلیف این پدیده نوظهور صورت گرفت، اما به سرانجام خاصی نرسید. در دی ماه ۹۶ بود که بانک مرکزی دستورالعملی صادر کرد و ممنوعیت مبادله رمز ارزها (یکی از گونه‌های ارز مجازی) را اعلام نمود. این دستورالعمل در سال ۹۸ تکمیل شد که به نقش انحصاری بانک مرکزی در تولید، انتشار و مدیریت پول کشور اشاره می‌نمود. به موجب این دستورالعمل، بانک مرکزی در مورد آثار حقوقی ناشی از انجام معاملات با رمز ارزها توسط مردم، از خود سلب مسئولیت نمود. همچنین در بهمن سال ۹۷ پیش‌نویس قانونی تحت عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمز ارزها توسط معاونت فناوری‌های نوین بانک مرکزی» تهیه شد (که به موجب آن تمامی اقسام رمز ارزها بررسی شدند). این قانون هیچ‌گاه به تصویب نرسید. در سال ۹۸ هیئت‌وزیران آیین‌نامه‌ای را تحت عنوان «فرایند استخراج فرآورده‌های پردازشی رمزنگاری‌شده رمز ارزها و استفاده از رمز ارز» تصویب نمود و استخراج رمز ارز را به دلیل مصرف بی‌رویه برق، ممنوع اعلام کرد؛ مگر آن‌که دستگاه‌های استخراج رمز ارزها از وزارت صمت مجوز دریافت کرده باشد.

انگلستان: انگلستان به عنوان یکی از کشورهای مهم دنیا، قوانین نسبتاً شفافی برای ارزهای دیجیتال دارد و در این زمینه نسبت به بقیه کشورها، بهتر عمل می‌کند. با توجه به این که هدف اصلی کشور انگلیس در جهت ضد پولشویی، حفاظت از کاربران و ثبات مالی تعیین شده، می‌توان انتظار داشت که این کشور قوانینی با جزئیات برای این حوزه اعلام کرده باشد.

در کشور انگلیس هیچ گونه محدودیت برای معامله و نگهداری از ارزهای دیجیتال وجود ندارد و مردم این کشور می‌توانند از توکن‌ها و کوین‌های مختلف نیز استفاده کنند. از طرف دیگر بانک مرکزی انگلیس نیز ارز دیجیتال ملی کشور را برای استفاده عرضه کرده است. قوانین که برای ارزهای دیجیتال در نظر گرفته می‌شود، هم راستا با بازار ارزهای دیجیتال خواهد بود. یکی از مهم‌ترین قانون‌هایی که دنیای ارزهای دیجیتال را در انگلیس تحت تاثیر قرار می‌دهد FAMA است که برخی از دارایی‌ها را به صورت قانونی تحت سلطه می‌گیرد.

فرانسه: فرانسه دیگر کشور مهم اروپایی، به نوعی دوست دار ارزهای دیجیتال است. کشور فرانسه از اولین کشورهایی است که در جهت ترویج ارزهای دیجیتال گام برداشته و در سال ۲۰۱۱ اولین قانون این کشور در مورد ارز دیجیتال را با موضوع مجاز بودن استفاده از بیت کوین، وضع کرده است. به همین خاطر فرانسه را می‌توان یکی از کشورهای پیشرو در زمینه حمایت از ارزهای دیجیتال دانست. فرانسه معامله یا خرید و فروش ارزهای دیجیتال را قانونی می‌شناسد. هر چند به دلیل خطراتی که چنین دارایی‌های می‌توانند برای جوامع داشته باشند، بانک مرکزی و دولت این کشور بارها توصیه‌هایی برای در امان ماندن از خطرات بلاک چین را منتشر کرده است. به دلیل این که قوانین دقیقی برای استفاده از ارزهای دیجیتال وضع نشده، نمی‌توان نظارت و نحوه کنترل ارزهای دیجیتال در کشور فرانسه را مورد بررسی قرار داد. هر چند استفاده از ارزهای دیجیتال برای هر نوع سفته بازی و پول شویی، عملی غیرقانونی بوده و افراد مجرم شناخته خواهند شد. برای فعالیت مراکز مختلف در این حوزه نیز، نیاز است تا مجوز خاصی با نام جواز ارائه دهندگان ارز دیجیتال دریافت شود. یکی از مهم‌ترین اطلاعیه‌های دولت فرانسه در مورد ارزهای دیجیتال این بود که کاربران از مراکز بدون مجوز هیچ نوع ارز دیجیتالی خریداری نکنند. فرانسه برای استخراج ارزهای دیجیتال نیز مالیات دریافت می‌کند. مالیات دریافت شده به میزان و نوع استخراج بستگی دارد. گفتنی است که به دلیل هزینه بالای برق در این کشور، استخراج ارز دیجیتال در فرانسه به صرفه نیست و به همین دلیل آمار استخراج ارز دیجیتال در این کشور پایین است. صرافی ارز دیجیتال نیز مانند کشور انگلیس و با قوانین نسبتاً متفاوت، باید مجوز فعالیت دریافت کنند.

در نحوه عملکرد سرمایه گذاران یا تریدرها نیز باید احراز هویت انجام گرفته باشد. تریدرها مجبورند تا اطلاعات هویتی هر دو طرف معامله را ثبت نمایند. مالیات دریافت شده برای سود ارزهای دیجیتال نیز تا ۳۰ درصد خواهد بود.

آلمان: آلمان به عنوان یکی از قطب‌های اقتصادی در دنیا، همچنان مورد ارزهای دیجیتال قوانین مشخصی ندارد و به طور قاطع نمی‌توان از ارزهای دیجیتال در این کشور صحبتی کرد. هر چند سرمایه گذاری و ترید این نوع از ارزهای دیجیتال در کشور آلمان غیر قانونی نیست. فعالیت بر اساس ارزهای دیجیتال توسط یک شرکت یا پلتفرم نیاز به دریافت مجوز دارد. پس از دریافت مجوز امور مالی شرکت کنترل می‌شود تا در صورت نیاز مالیات دریافت شود. این پلتفرم‌ها می‌توانند پلتفرم‌هایی مانند صرافی ارز دیجیتال باشند و تنها پس از دریافت مجوز از تسهیلات برخوردار خواهند بود. هر چند ارزهای دیجیتال همچنان توسط قانونی اصلی این کشور پذیرفته نشده‌اند، اما کسب و کارها می‌توانند از ارزهای دیجیتال برای روش‌های پرداخت استفاده کنند. در حقیقت دستگاه‌هایی برای پرداخت با استفاده از ارز دیجیتال در آلمان وجود دارد. استخراج ارز دیجیتال به عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مورد بحث، در این کشور مجاز است. همچنین یکی از مزیت‌های استخراج ارز دیجیتال در آلمان این است که هیچ نوع مالیاتی شامل استخراج رمزارز نمی‌شود.

روسیه: روسیه یکی دیگر از مهم‌ترین کشورهای اروپا و دنیا است که تصمیمات آن در مورد ارزهای دیجیتال می‌تواند تاثیرات زیادی روی قوانین بین المللی داشته باشد. روسیه هر چند در ابتدا مخالفت‌های زیادی با ارزهای دیجیتال نشان داده بود، اما در حال حاضر همه مردم روسیه می‌توانند از این نوع دارایی‌ها استفاده کنند و قوانین خاصی برای استفاده از آنها وضع نشده است. در حقیقت روسیه یکی از کشورهای است که استفاده از ارز دیجیتال در آن رواج پیدا کرده و به گفته بانک مرکزی این کشور، مقدار نقل و انتقالات ارزهای دیجیتال این کشور بیشتر از ۵ میلیارد دلار است. رئیس جمهور روسیه، پوتین نیز در راستای حل مشکلات مربوط به بلاک چین و ارزهای دیجیتال، با خالق بلاک چین و رمزارز اتریوم، ویتالیک بوتورین جلسه‌ای ترتیب داد تا از نظرات و توضیحات وی استفاده کند. پس از این بحث‌ها لایحه‌ای در مورد قانونی شناخته شدن ارزهای دیجیتال نگارش شد ولی همچنان تایید نشده است. همچنان نیز ارزهای دیجیتال به عنوان ارز رسمی شناخته شده نیستند، ولی روسیه قوانین سخت گیرانه‌ای برای جلوگیری از پولشویی از طریق ارزهای دیجیتال دارد. استخراج ارز دیجیتال نیز در روسیه قانونی بوده و مستلزم پرداخت مالیات برای استخراج است.

ایالات متحده آمریکا: قوانین ارزهای دیجیتال در کشورهای مختلف مانند ایالات متحده هنوز در حال توسعه بوده و چارچوب نظارتی واحدی برای این دارایی‌ها در آمریکا وجود ندارد. قوانین ارزهای دیجیتال در ایالات متحده بسته به نوع و کاربرد آنها، متفاوت اعمال می‌شوند؛ برخی از ارزهای دیجیتال به عنوان اوراق بهادار، برخی به عنوان کالا و برخی به عنوان دارایی مالیاتی در نظر گرفته می‌شوند. همچنین هر ایالت، قوانین خود را در خصوص صرافی‌ها، استخراج، پرداخت و نگهداری ارزهای دیجیتال دارد. بنابراین نمی‌توان گفت که قانون یکسانی برای تمام ارزهای دیجیتال در ایالات متحده وجود دارد، اما ایالات متحده به طور کلی، رویکرد نسبتاً مثبتی در مورد قوانین ارزهای دیجیتال و به طور خاص بیت کوین داشته است. وزارت خزانه داری ایالات متحده، ارزهای دیجیتال را به عنوان واحدهای ارزش دیجیتالی که به عنوان وسیله‌ای برای مبادله، حسابرسی یا ذخیره ارزش عمل می‌کنند، تعریف می‌کند. این وزارتخانه همچنین ارزهای دیجیتال را نوعی پول جایگزین طبقه‌بندی کرده و قوانینی را برای تنظیم انتقال ارزهای دیجیتال وضع کرده است.

چین: چین یکی از کشورهایی است که مقررات سختگیرانه‌ای در مورد ارزهای دیجیتال دارد؛ ارزهای دیجیتال در چین به عنوان ارز رسمی شناخته نشده و دولت چین این دارایی‌های دیجیتالی را نوعی کالای مجازی به حساب می‌آورد. این کشور اولین قدم برای ممنوعیت استفاده از ارزهای دیجیتال را در سال ۲۰۱۳، با ممنوع کردن رسیدگی به معاملات بیت کوین، توسط موسسات مالی برداشت. در سال ۲۰۱۷، بانک مرکزی چین (PBoC)، تمام معاملات ارزهای دیجیتال را به دلایل مختلفی از جمله نگرانی در مورد ثبات مالی، پول‌شویی و کلاهبرداری، ممنوع اعلام کرد. امروزه قوانین ارزهای دیجیتال در چین به این شکل اعمال می‌شوند که معاملات و تبادلات ارزهای دیجیتال با پول فیات در این کشور ممنوع بوده و صرافی‌ها و پلتفرم‌هایی که خدمات مربوط به این حوزه را ارائه می‌دهند، باید تعطیل شوند. دولت چین حتی دسترسی به صرافی‌ها و وبسایت‌های خارجی مرتبط با ارزهای دیجیتال را مسدود کرده و عرضه اولیه کوین (ICO) هم در این کشور غیرقانونی است؛ برگزارکنندگان آن، تحت تعقیب قضایی قرار خواهند گرفت. البته، علی‌رغم ممنوعیت، برخی از چینی‌ها همچنان در بازار ارزهای دیجیتال فعالیت دارند و از آنجا که دولت چین صرافی‌های ارزهای دیجیتال را در داخل کشور تعطیل کرده، چینی‌ها از صرافی‌های خارجی برای خرید و فروش ارزهای دیجیتال استفاده می‌کنند. گفتنی است که استخراج ارزهای دیجیتال در کشور چین، در حال حاضر غیرقانونی نیست، اما کشور چین تا پیش از سال ۲۰۲۱، بزرگ‌ترین استخراج‌کننده BTC در دنیا محسوب می‌شد. در سال ۲۰۲۱، بانک مرکزی چین (PBoC) اعلام کرد که در حال توسعه ارز دیجیتال ملی چین، به نام دیجیتال یوان است. دیجیتال یوان، ارز دیجیتالی بر اساس فناوری بلاک چین است که توسط دولت چین صادر می‌شود و این دولت امیدوار است که دیجیتال یوان بتواند جایگزین سیستم پرداخت فعلی چین شود و ثبات مالی را بهبود بخشد. در نهایت، آینده ارزهای دیجیتال در چین، درست مانند قوانین ارزهای دیجیتال در کشورهای مختلف، نامشخص است. با این حال، دولت چین به وضوح نگران این دارایی‌ها است و بعید به نظر می‌رسد که ممنوعیت ارزهای دیجیتال در این کشور در آینده نزدیک برداشته شود. لازم به ذکر است که درآمد حاصل از ارزهای دیجیتال در چین مشمول مالیات نمی‌شود، چرا که این دارایی‌های دیجیتال، نوعی کالا محسوب شده و دارایی مالیاتی در نظر گرفته نمی‌شوند.

ترکیه: ترکیه ارزهای دیجیتال را به رسمیت نمی‌شناسد و استفاده از آنها را برای پرداخت کالا و خدمات ممنوع کرده است. با این حال، خرید و فروش ارزهای دیجیتال برای سرمایه‌گذاری در این کشور قانونی است. بانک مرکزی ترکیه در سال ۲۰۲۱، استفاده از ارزهای دیجیتال برای پرداخت کالا و خدمات را غیرقانونی اعلام کرد؛ این تصمیم پس از افزایش استفاده از ارزهای دیجیتال در ترکیه برای پرداخت کالا و خدمات، گرفته شد. استدلال بانک مرکزی برای این تصمیم‌گیری، ناپایداری ارزهای دیجیتال به عنوان دارایی‌های مالی و خطرات استفاده از آنها برای مصرف‌کنندگان بود؛ علاوه بر این نگرانی‌هایی هم بابت پولشویی و سایر فعالیت‌های مجرمانه عنوان کرده است. با وجود ممنوعیت استفاده از ارزهای دیجیتال برای پرداخت کالا و خدمات، خرید و فروش ارزهای دیجیتال برای سرمایه‌گذاری قانونی است. با این حال، سرمایه‌گذاران باید از ریسک‌های این بازار آگاه باشند. دقت داشته باشید که ارزهای دیجیتال توسط هیچ نهاد دولتی در ترکیه محافظت نمی‌شوند و چنانچه سرمایه شما از دست برود، دولت ترکیه هیچ کمکی به شما نخواهد کرد. درباره قوانین ارزهای دیجیتال در ترکیه می‌توان گفت:

- ارزهای دیجیتال به عنوان ارز تعریف نمی‌شوند و پرداخت با آنها قانونی نیست.
- خرید، فروش و نگهداری ارزهای دیجیتال برای سرمایه‌گذاران و مصرف‌کنندگان مجاز است.

- استخراج ارزهای دیجیتال قانون خاصی ندارد، اما در صورت مصرف بالای برق، مجوز لازم را باید از دولت گرفت.
- قوانین ضد پولشویی بسیار سخت گیرانه بوده و در صورت رعایت نکردن آنها، حکم زندان و جرایم نقدی برای متخلفین صادر می شود.
- قوانین مالیاتی برای ارزهای دیجیتال در حال حاضر وجود ندارد، اما در دست بررسی است.

اتحادیه اروپا: اتحادیه اروپا فعالیت در حوزه ارزهای دیجیتال را قانونی می داند و وضع قوانین برای هر کشور به عهده آن کشور قرار دارد. به همین خاطر کشورهای مختلف اروپایی می توانند هر لحظه قوانین متفاوتی برای ارز دیجیتال تعیین کنند. هر چند تا به حال تمامی کشورهای اروپایی استفاده از ارز دیجیتال را قانونی دانسته اند و مشکلی با خرید و فروش این نوع از دارایی ها ندارند. در برخی کشورها قوانین خاصی برای سود کسب شده از این دارایی ها وضع شده و افراد مجبورند تا مالیات مربوط به آن را پرداخت کنند. همچنین برای فعالیت قانونی، پلتفرم ها و صرافی هایی که با ارز دیجیتال کار می کنند، موظفند تا مجوز دریافت کنند.

۱۳- جرایم مرتبط با رمزارزها:

گستره فعالیت های مجازی مرتبط با ارزهای مجازی بسیار متنوع است و شامل مواردی همچون خرید محتوای مستهجن، قاچاق غیرقانونی داده های دیگران، فروش اسناد جعلی، قاچاق غیرقانونی مواد مخدر و روان گردان، استخدام قاتلان حرفه ای برای ارتکاب قتل های نیابتی و ... می شود. به طور کلی در خصوص ارتباط میان جرایم ارزهای دیجیتالی و فعالیت های مجرمانه می توان چهار حالت را متصور شد:

- ۱- ارز دیجیتالی مستقیماً برای دستیابی به یک نتیجه مجرمانه استفاده می شوند (خرید اقلام یا محتواهای ممنوعه)
 - ۲- موجب تسهیل ارتکاب یک جرم می شوند (پول شویی)
 - ۳- موضوع جرم قرار می گیرند (استفاده از ارز مجازی در دادن رشوه)
 - ۴- هدف یا ابزاری برای ارتکاب جرم قرار می گیرند (همچون حالتی که فرد قبل از اعلام ورشکستگی صوری، تمام اموال و دارایی اش را صرف خرید ارز دیجیتالی کند).
- بی نظیر کاربران جهانی از رمز ارزها، فرصت خوبی را برای مجرمان سایبری نیز فراهم کرده تا بتوانند با هک حساب های کاربری و نفوذ به پلتفرم صرافی های ارزهای دیجیتال، مبالغ هنگفتی را به سرقت ببرند. هک گسترده ۵ صرافی ژاپن، بیت فلور، پولونیکس، بیت استمپ و بیت فینکس در تاریخ رمزارزها که به تعطیلی این صرافی ها منجر شد، بیانگر این مهم است. همچنین عدم شناخت و درک صحیح قانون گذار از این نوع ارزها، عدم آشنایی ضابطان قضایی و قضات با ماهیت و کارکرد آنها، گمنام ماندن کاربران و امکان استفاده از هویت های مجعول و ... موجب استفاده روزافزون بزه کاران از آنها گشته است. توکن های جعلی و بی ارزش، طرح های پانزی و هرمی، کلاهبرداری های صرافی ها، قاچاق دستگاه های ماینر و حملات فیشینگ در قالب ارزهای دیجیتال، همه و همه مواردی هستند که با آنها برخورد داشته ایم و انتشار اخبار آنها بازتاب گسترده ای در سطح جامعه داشته است. یکی

از انواع کلاهبرداری‌های ارزش‌های دیجیتال که کاربران ایرانی بسیاری را به خود جلب کرده و به ازدست‌رفتن سرمایه آنها منجر شده، طرح‌های پانزی و هرمی هستند. طرح هرمی به هر پروژه‌ای گفته می‌شود که کاربران برای مشارکت در آن، ملزم به پرداخت مقدار مشخصی از سرمایه و سپس جذب تعداد مشخصی از زیرمجموعه‌ها باشند.

۱۴- جرایم سایبری مرتبط با ارزش‌های دیجیتال:

جرایم سایبری یعنی جرایمی که در بستر اینترنت و فضای مجازی رخ می‌دهند. منظور از جرایم سایبری مرتبط با ارزش‌های دیجیتال، جرایمی هستند که مال موضوع جرم، ارز دیجیتال است. فیشینگ یکی از جرایم سایبری مرتبط با ارزش‌های دیجیتال است که در آن مالباخته با اختیار خود اطلاعات حساب و کیف پول خود را در اختیار هکر و مجرم قرار می‌دهد. مجرم از طریق پیام‌ها، تماس‌های فریبنده یا ارسال لینک‌های مخرب، طوری وانمود می‌کند که قرار است سودی نصیب مالباخته کند. در حالی که بعد از دریافت اطلاعات کیف پول وی، اقدام به سرقت می‌کند. سیگنال‌فروشی از دیگر انواع این جرایم است. سیگنال‌ها در واقع ابزاری جهت تحلیل بازار است که به سرمایه‌گذار در سوددهی بیشتر کمک می‌کند. اما ابزارهای تقلبی با عنوان سیگنال‌ها برای کلاهبرداران و سارقان ارز دیجیتال مفید است. توکن‌فروشی نوعی دیگری از جرایم ارز دیجیتال در فضای سایبری است. توکن در واقع نوعی رمز ارز است شبکه بلاکچین مستقل نداشته و روی شبکه‌های دیگر جابجا می‌شود.

۱۵- جرایم ارزش‌های دیجیتالی به چه مواردی تقسیم می‌شوند:

بررسی پرونده‌های قضایی و جرایم ارزش‌های دیجیتالی در کشورهای مختلف، نشان می‌دهد بیشترین جرایمی که در این حوزه رخ می‌دهند عبارتند از:

(۱) سرقت ارز دیجیتالی:

ارز دیجیتالی می‌تواند همچون پول نقد و اموال منقول، مورد سرقت قرار بگیرند و یا آن که مفقود شوند. گروهی از سارقان حرفه‌ای این توانایی را دارند تا با استفاده از برخی بدافزارها یا با هک کردن سامانه مقصد، ارز دیجیتالی را سرقت کنند. در برخی از موارد، سارقان، کسب و کارهای مرتبط با ارز دیجیتالی را (مثل صرافی‌های ارز مجازی) مورد هدف قرار می‌دهند. همچون پرونده سرقت از صرافی Flexion.

(۲) کلاهبرداری:

در برخی از مواقع مشاهده می‌شود که بزهکاران، با توسل به برخی روش‌های متقلبانه، افراد دارای سرمایه بالا را اغوا می‌کنند تا دارایی‌های خود را تبدیل به ارز دیجیتالی نمایند. اما پس از گرفتن پول‌های این افراد، هیچ‌گونه ارز مجازی خلق نمی‌کنند و آن‌را ارائه نمی‌نمایند.

از موارد رایج جرایم در دنیای ارزهای دیجیتال می‌توان به کلاهبرداری‌های صرافی‌ها اشاره کرد. گفتنی است که در خصوص فعالیت صرافی‌های ارز دیجیتال در ایران، هنوز قانون‌گذاری مشخصی صورت نگرفته است. به بیان دیگر، این صرافی‌ها هنوز قانونی اعلام نشده‌اند؛ اما فعالیت آنها منع قانونی هم ندارد. می‌دانید که صرافی‌های ارز دیجیتال به صورت آنلاین هستند و برای استفاده از آنها، نیازی به مراجعه حضوری نیست. از طرفی، کار آنها با ارزهای دیجیتال است که به خاطر ماهیتی که دارند، پیگیری آنها دشوارتر از ارزهای فیات است. از این رو، این امکان وجود دارد که صاحبان صرافی‌ها پس از خروج از کشور، دارایی‌های دیجیتال کاربران را نیز خارج کرده و برای همیشه متواری شوند. البته این به این معنی نیست که چنین اتفاقی برای همه صرافی‌های ارز دیجیتال رخ خواهد داد؛ همان طور که تعداد زیادی از این صرافی‌ها مدت‌هاست که در کشور خودمان فعالیت می‌کنند و تبادلات موردنیاز کاربران خود را به خوبی انجام می‌دهند؛ اما برای پیشگیری از چنین اتفاقاتی، پیشنهاد می‌کنیم ارزهای دیجیتال خود را در حساب صرافی‌ها نگهداری نکنید و آنها را به کیف پول خود انتقال دهید. انتقال ارزهای دیجیتال به کیف پول‌ها همچنین از ارزهای شما در برابر هک‌ها و حملاتی که ممکن است به این صرافی‌ها انجام شود جلوگیری می‌کند. باز هم به دلیل ماهیت آنلاین صرافی‌ها و حجم بالای سرمایه‌ای که در آنها ردوبدل می‌شود، این وبسایت‌ها معمولاً هدف حمله هکرها و سارقان اینترنتی قرار می‌گیرند. با خارج کردن سرمایه خود از صرافی‌ها، از آن در برابر چنین حملاتی محافظت می‌کنید.

۳ پولشویی:

در بسیاری از مواقع مشاهده می‌شود که بزهکاران منافع حاصل از جرم را تبدیل به ارز دیجیتالی می‌کنند و آن‌ها را به مناطق و کشورهایی که قوانین و نظارت کمتری (راجع به ارز دیجیتالی) دارند، منتقل می‌نمایند. یکی از پرونده‌های معروف در این زمینه، پرونده مربوط به سایت Liberty Reserve بود که در آن بزرگترین پولشویی تاریخ رخ داد.

مجرمان برای کسب درآمد از طریق فعالیت‌های غیرقانونی مانند فروش مواد مخدر، کلاهبرداری، قاچاق اسلحه یا قاچاق انسان، باید راهی داشته باشند که وجوه غیرقانونی را به پولی تبدیل کنند که در ظاهر قانونی باشد. به این فرایند «پولشویی» می‌گویند. ارزهای دیجیتال ویژگی‌هایی دارند که آنها را به گزینه‌های مناسبی برای پولشویی و انتقال مبالغ غیرقانونی تبدیل می‌کند. ردیابی این ارزها سخت است، تراکنش‌های آنها ناشناس است، قانون‌گذاری مشخص و سفت‌وسختی در مورد آنها وجود ندارد، هزینه انتقال آنها پایین است، بدون نیاز به واسطه منتقل می‌شوند، می‌توان در چند دقیقه آنها را از کشوری به کشور دیگر منتقل کرد و به سایر ارزهای دیجیتال یا حتی دارایی‌های ملموس تبدیل کرد و بسیاری دلایل دیگر که دست به دست هم داده‌اند تا ارزهای دیجیتال را به ابزار پرداخت محبوب مجرمان و کلاهبرداران تبدیل کنند. پیش از ظهور ارزهای دیجیتال، پولشویی با ارزهای فیات به این شکل بود که مجرمان چندین حساب بانکی مختلف را ایجاد می‌کردند و پول‌های خود را با عناوین مختلف، در بین این حساب‌ها جابه‌جا می‌کردند. برای ایجاد هریک از این حساب‌ها، شخص مجرم باید مراحل احراز هویت را طی می‌کرد و اطلاعات هویتی خود را در اختیار بانک قرار می‌داد. نقل‌وانتقال پول در این سیستم سنتی، به شدت تحت کنترل بانک‌های مرکزی قرار داشت. انتقال پول در قالب ارز دیجیتال دقیقاً در نقطه مقابل ارزهای فیات قرار دارد. برای انتقال ارزهای دیجیتال، تنها چیزی که به آن نیاز دارید آدرس کیف پول طرف مقابل است. تراکنش‌های ارزهای دیجیتال کنترل نمی‌شوند و هیچ قدرت مرکزی یا واسطه‌ای آنها را بررسی نمی‌کند. البته برای تبدیل ارزهای دیجیتال به پول فیات، باید از یک صرافی ارز دیجیتال کمک بگیرید. یکی از راهکارهایی که صرافی‌ها برای کاهش پولشویی از طریق ارزهای دیجیتال اندیشیده‌اند، ملزم کردن کاربران

به احراز هویت است. امروزه اکثر صرافی‌های بزرگ دنیا که حجم معاملات بالایی دارند، کاربران خود را ملزم به احراز هویت می‌کنند؛ اما همچنان صرافی‌های (غالباً) کوچک‌تری وجود دارند که الزامی را برای احراز هویت در نظر نگرفته‌اند.

۴) تامین مالی تروریسم:

یکی از پدیده‌های نگران‌کننده جهان، تروریسم و فعالیت‌های تروریستی است. فعالیت تروریست‌ها محدود به حمله به یک مکان خاص یا انجام یک عملیات نظامی نمی‌شود. این گروه برای فعالیت‌های دیگری همچون تبلیغ تفکرات خود، تهیه اقلام نظامی و سایر امور نیاز به پشتیبانی و حمایت مالی دارند. بخشی از نیاز مالی این گروه از طریق ارز دیجیتال تامین می‌شود. فرامیزی بودن این ارزها، امکان گمنام ماندن حامیان و کمک‌کنندگان و نیز عدم وجود نظارت کافی، موجب می‌شود که ارز دیجیتال مورد استقبال تروریست‌ها قرار گیرند.

۱۶- روش کلاهبرداری هرمی یا پانزی:

طرح پانزی و هرمی جزو متداول‌ترین روش‌های کلاهبرداری به شمار می‌روند. این روش‌ها آن‌ها به فضای رمز ارزها و بلاک چین نیز ورود پیدا کرده‌اند. در طول تاریخ، همیشه افرادی در پی کسب ثروت از جیب سایر انسان‌ها، وجود داشته‌اند. کلاهبرداری به بی‌شمار روش مختلف صورت گرفته و محدودیتی در این زمینه وجود ندارد. بعد از ظهور صنعت کریپتوکارنسی، علاوه بر خلق یک سری تکنیک مخصوص آن‌ها به منظور سرقت دارایی دیجیتال دیگران، برخی از تکنیک‌های کلاهبرداری قدیمی نیز به شکلی متفاوت، به این دنیا راه پیدا کردند. به عنوان متداول‌ترین روش‌های به چنگ آوردن سرمایه سایر افراد که امروز در فضای بلاک چین و ارز دیجیتال نیز به شدت کاربرد دارند، باید به طرح‌های پانزی (Ponzi) و طرح‌های هرمی (Pyramid) اشاره کرد.

پانزی چیست؟ این الگوی کلاهبرداری با توجه به نام چارلز پانزی (Charles Ponzi) نام‌گذاری شده است. او یک کلاهبردار ایتالیایی بود که به آمریکای شمالی مهاجرت کرد و به خاطر سیستم پول‌سازی تقلبی خود مشهور شد. اوایل دهه ۱۹۲۰ میلادی، این فرد موفق شد با ترفند پانزی خود، که از زمان اجرا تا متوقف شدن یک سال در جریان بود، صدها نفر قربانی بگیرد. اساساً، در یک الگوی کلاهبرداری پانزی سود سرمایه‌گذاران قبلی با پول به دست آمده از سرمایه‌گذاران تازه وارد پرداخت می‌شود. به عبارتی هیچ کار مفیدی با استفاده از پول به دست آمده انجام نمی‌شود و وعده‌هایی که برگزارکننده درباره پروژه خود و روش‌های کار با سرمایه مردم می‌دهد، تماماً دروغ هستند. اگرچه سرمایه‌گذاران اولیه بخش یا حتی کل پولشان را همراه سود دریافت می‌کنند، اما آخرین واردشوندگان به پروژه، تمام پولشان را از دست داده و هیچ چیزی دریافت نخواهند کرد. از این نظر، طرح پانزی هرمی مشابه یکدیگر هستند. وقتی جریان ورود کاربران جدید قطع شد، به خاطر عدم توانایی برای پرداخت پول به سرمایه‌گذاران قبلی، سیستم متوقف خواهد شد. به همین دلیل تا وقتی برگزارکننده بتواند افراد جدیدی را به پرداخت پول ترغیب کند، چرخه ادامه پیدا می‌کند، به شرطی که توسط نهادهای قانونی شناسایی و منحل نشود!

طرح پانزی به کجا ختم می‌شود؟ همینطور که سیستم رشد می‌کند، نیاز به یافتن سرمایه‌گذاران جدید بیشتر خواهد شد، چرا که افراد زیادی اکنون در انتظار دریافت اصل پول به همراه سود هستند. در صورت عدم توانایی برای یافتن اعضای جدید، مجری طرح Ponzi قادر به پرداخت پول به کاربران قبلی نیست، چرا که برخلاف وعده، هیچ فعالیتی با پول‌های جمع‌آوری شده صورت نگرفته تا بلکه سودی مشروع به دست آید. در نهایت، طرح ناپایدار شده و با کاهش حجم ورودی‌های جدید، تعادل بین

سرمایه‌گذاران قدیمی و جدید از بین خواهد رفت. برگزارکننده بعد از این اتفاق دستگیر شده یا با پول‌های به دست آمده، ناپدید خواهد شد. اگرچه تعدادی به واسطه طرح پانزی فرد کلاهبردار به سود می‌رسند، اما عده بسیار بیشتری متضرر خواهند شد. گفتنی است احتمال لو رفتن سیستم و دستگیر شدن مجری آن تا پیش از متوقف شدن چرخه نیز وجود دارد.

یکی از تکنیک‌های کلاهبرداران برای مشروع جلوه دادن فعالیت‌های خود، ارتباط دادن آن‌ها به افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و پروژه‌های بسیار معتبر است. پشتوانه قوی رمز ارزهای برتر بازار و اعتبار و سودآوری بالای آن‌ها دیگر بر هیچکسی پوشیده نیست، در نتیجه کلاهبرداران از نام آن‌ها به نفع خود سواستفاده کرده و به عنوان پوشش، لباسی کریپتویی روی پروژه خود می‌اندازند! یکی از راه‌های کلاهبرداری، ارائه یک ارز دیجیتال فاقد پشتوانه است. به لطف وجود پلتفرم‌هایی نظیر اتریوم و کاردانو، اکنون به راحتی می‌توان رمز ارزی جدید در قالب یک توکن ایجاد کرد. به خریداران وعده آینده روشن و سودآوری بالای این توکن داده می‌شود، در حالی که پروژه و برنامه مشخصی درباره آن وجود ندارد.

توکن طرح پانزی یا هرمی به جای تعلق داشتن به سیستمی عملیاتی و کاربردی، عملاً هیچ فایده و استفاده‌ای ندارد، به همین دلیل پروژه کسب درآمدی نخواهد داشت. پس، طبق نحوه کارکرد طرح پانزی کلاهبرداری سود سرمایه‌گذاران و خریداران اولیه توکن، تنها در صورت ورود اعضای جدید و خرید توکن توسط آن‌ها پرداخت خواهد شد. در نظر داشته باشید بعید نیست اجراکننده طرح، به خاطر داشتن سرمایه اولیه کافی بتواند توکن یا کوین جعلی و تقلبی خود را به برخی دایرکتوری‌ها نیز اضافه کند، اما در نهایت، دیر یا زود، ارزشش صفر خواهد شد. تاکنون پروژه‌های پانزی و هرمی متعددی مبتنی بر رمز ارزها شکل گرفته و رشد آن‌ها به شکلی قارچ‌گونه همچنان، سریع‌تر از قبل، ادامه دارد. آن‌ها در حال سواستفاده از نام پروژه‌های قدرتمندی نظیر اتریوم و ترون هستند و فعالیتشان را بر بستر آن‌ها انجام می‌دهند.

نمونه‌ای باید به اکو اسمارت (Eco Smart)، دابل وی (DoubleWay)، ترون رویال (Tron Royal)، کریپتو فرنذرز (Crypto Friends)، راکت ترید (Rocket Trade) و ترون هلدینگ (Tron Holding) اشاره کرد. بلاک چین و قراردادهای هوشمند را غیر قابل تغییر، شفاف و مصون از دست‌کاری خطاب می‌کنند. حال کلاهبرداران با تاکید روی این ویژگی‌ها سعی دارند فعالیت‌های خود را بی‌عیب و نقص نشان بدهند. به عنوان مثال ممکن است در تبلیغاتشان از عباراتی مثل «چون قرارداد هوشمند از بلاک چین استفاده می‌کند، پس حتماً سالم است»، «این یک قرارداد هوشمند است و امکان دست بردن در آن نیست» و «این قرارداد تیک سبز ترون را دریافت کرده پس کلاهبرداری نیست» استفاده کنند. نباید فراموش کرد اگرچه یک قرارداد هوشمند واقعاً غیر قابل تغییر و شفاف است، اما یک کلاهبردار نیز قادر است برای رسیدن به اهدافش، یک اسمارت کانترکت ایجاد و بعد از دریافت پول از شما به شکلی کاملاً شفاف، متواری شود! در صورتی که فردی شما را به سرمایه‌گذاری در یک قرارداد هوشمند، با سودآوری بی‌نظیر، دعوت کرد، به پانزی یا هرمی بودن آن شک کنید. بهتر است مطلب کنونی را برای این افراد ارسال و آن‌ها را نسبت به حقایق آگاه کنید. مدتی است چند وب‌سایت ایرانی در حال معرفی پروژه‌های پانزی و هرمی به کاربران، به عنوان روش‌های کسب درآمد دلاری رایگان، هستند. آن‌ها را شناخته و به مطالبشان توجهی نکنید. به عنوان مثال می‌توان به BigWallet و Shamohsen اشاره کرد.

۱۷- شیوه‌های سرقت ارز دیجیتال:

سرقت ارز دیجیتال به معنی ربودن ارزهای فرد است. ارزهای دیجیتال اگرچه پول مجازی هستند اما به عنوان یک دارایی شناخته شده و ربودن آنها جرم است. سرقت از wallet، سرقت از طریق صرافی، سرقت از طریق شبکه های مجازی، سرقت از طریق بدافزارها و لینک های مخرب و سرقت از طریق حمله فیشینگ از جمله شیوه های سرقت ارز دیجیتال هستند. اگرچه قوانین مشخصی برای جرایم ارز دیجیتال وجود ندارد اما با توجه به سایر قوانین از جمله قانون جرایم رایانه ای می توان مجازات هر کدام از این سرقت ها را تعیین کرد. به عنوان مثال طبق ماده ۱۲ جرایم رایانه ای مجازات سرقت، علاوه بر رد مال، حبس از ۹۰ روز تا ۱ سال یا جریمه نقدی از ۲ میلیون تا ۸ میلیون تومان و یا هر دو مجازات خواهد بود.

۱۸- چهار دلیل راحتی ارتکاب جرایم در دنیای رمز ارزها:

طی چندین سال اخیر جرایم دنیای ارزهای دیجیتال بیشتر شده است. بدین ترتیب بسیاری از افراد سرمایه ارزشمند خود را در این مسیر و بازار از دست داده اند. همان طور که گفتیم انجام جرایم مالی این بازار کار سختی نیست و فرد کلاهبردار بدون هیچ دردسری می تواند به درآمد خوبی دست یابد. ولی دلیل این راحتی چیست؟ از آنجایی که سرقت سرمایه مجازی افراد سرمایه گذار بیش از پیش رخ می دهد، می توان به علل مختلفی اشاره کرد که در بخش های بعدی ۴ دلیل اصلی راحتی ارتکاب به این جرایم را به طور مفصل شرح می دهیم.

ناظری وجود ندارد: متأسفانه هیچ ناظر مشخصی این جرایم را پیگیری نمی کند زیرا در بیشتر کشورها این دارایی های دیجیتال و مجازی هنوز به رسمیت شناخته نشده اند. طبق تحقیقات به عمل آمده در حال حاضر تعداد کمی از سیستم های بانکداری جهان از این رمز ارزها استفاده می کند. با توجه به اینکه شناسایی و استفاده از این ارزهای دیجیتال درصد پایینی دارد، بدون شک مراکز خاصی نیز برای نظارت و پیگیری وضعیت این جرایم وجود ندارد. در این صورت مجرمان چون می دانند در دسترس ناظران و مجریان نیست، با خیال راحت تری به جرم خود مشغول می شوند.

هیچ محدودیت جغرافیایی وجود ندارد: از دیگر دلایل راحتی اجرای جرایم دنیای ارزهای دیجیتال عدم وجود محدودیت های جغرافیایی است. افراد به صورت آنلاین و از دورترین کشورها می توانند در این بازار شرکت کنند و مشغول معامله شوند. از این رو مجرمان در هر کشور و جایگاهی می توانند به فضای ارزهای دیجیتال دسترسی داشته باشند و هیچ محدودیتی برای آنها وجود ندارد.

نمی توان مجرم را شناسایی کرد: از آنجایی که ارزهای دیجیتال به صورت آنلاین استخراج می شوند و معامله آنها به صورت اینترنتی انجام می شود، نمی توان فرد مجرم یا کلاهبردار را شناسایی کرد. بدین ترتیب مجرمان و کلاهبرداران خیلی راحت به فعالیت خود ادامه می دهند و هیچ نگرانی از شناسایی شدن ندارند. در ضمن افراد مجرم، کلاهبردار و هکر بدون اینکه اطلاعات مشخصی از خود در اختیار سایرین بگذارند دست به فعالیت می زنند. سرمایه گذاران واقعی هیچ اطلاعاتی از این افراد در دست ندارند زیرا مجرمان تا جای ممکن از حساب های کاربری تقلبی و بی اعتبار استفاده می کنند.

ارتکاب این جرایم مالی هزینه ای دربر ندارد: برای اجرای جرایم سنتی فرد مجرم علاوه بر وسایل و ابزار لازم به پول و هزینه کافی نیز نیاز دارد. ولی در ارتکاب جرایم دنیای ارزهای دیجیتال لازم نیست هزینه زیادی پرداخت شود. بدون شک

می‌دانید که در این مسیر تنها وسیله مورد نیاز یک مجرم رایانه و تلفن همراه او خواهد بود. اجرای این جرایم به تجهیزات خاصی نیاز ندارد و تنها با وصل کردن رایانه یا تلفن همراه خود به اینترنت می‌توان به کلاهبرداری‌های بزرگ دست زد. بدین صورت کم هزینه بودن و عدم نیاز به تجهیزات پیشرفته نیز از دیگر دلایل راحتی اجرای این جرایم خواهد بود.

۱۹- آیا ارز دیجیتال قابل توقیف است؟

در رابطه با جرایم ارز دیجیتال این سوال مطرح می‌شود که آیا ارز دیجیتال قابل توقیف است؟ توقیف ارز دیجیتال با روش‌های پیشرفته و طی مراحل خاصی امکان پذیر است. پلیس باید بتواند به wallet فرد مورد نظر دسترسی کامل پیدا کرده و سپس آن را فریز نماید. اگر کیف پول رمز نگاری شده باشد، انجام این مراحل دشوارتر خواهد بود و جز با همکاری مظنون تقریباً امکان پذیر نیست. البته امکان مصادره بیت کوین و سایر رمز ارزهایی که در بستر بلاکچین هستند امکان پذیر نبوده و پلیس تنها می‌تواند با ایجاد محدودیت بر دسترسی، تبادلات را کنترل نماید.

۲۰- نتیجه گیری:

رسیدگی به چالش‌های رمز ارزها مستلزم تکامل ابزارهای اعمال قانون، آموزش و راهبردهای مبتنی بر هوش دیجیتال و تحلیل داده‌هاست. خلاصه اینکه ارزهای دیجیتال ماندنی هستند و نهادهای مجری قانون باید همین امروز اقدامات لازم را انجام دهند تا برای افزایش جرم‌های مرتبط با این ارزها در آینده آمادگی داشته باشند. تردیدی نیست که افزایش محبوبیت ارزهای دیجیتال، جرایم مرتبط با این حوزه را نیز گسترده‌تر خواهد کرد. امروز ارزهای دیجیتال فقط یک ابزار در دست مجرمان هستند؛ همان طور که پول نیز همیشه این‌طور بوده است. اما مسئله این است که نهادهای مجری قانون نیز برای اینکه بتوانند توانایی مقابله با مجرمان را داشته باشند، باید به این ابزار مجهز باشند و با آن آشنایی کامل داشته باشند. ارزهای دیجیتال پدیده نوینی است که در حال رشد زیادی در جهان و ایران می‌باشد، لذا به عنوان یک موضوع جدید نیازمند شناسایی حقوقی است. این شناسایی تاکنون در کشورمان به طور ناقص و بدون دخالت قانونگذار صورت گرفته و به انتشار چند اطلاعیه و مصوبه اکتفا شده است. ضرورت دارد مجلس شورای اسلامی به عنوان قانونگذار رسمی کشور، قانون جامع و کاملی را تدوین و تصویب نماید تا از یک سو وضعیت حقوقی مبادلات مشخص شده و از سوی دیگر فعالان این حوزه، با تکالیف و حقوق قانونی خود آشنا شوند.

فهرست منابع و مأخذ:

{۱} حیدری، پ، نکته‌ها در حقوق جزا، انتشارات جنگل، ۱۴۰۱.

{۲} میرمحمدصادقی، ح، جرایم علیه اموال و مالکیت، انتشارات میزان، ۱۳۹۹.

{۳} دستورالعمل بانک مرکزی، الزامات و ضوابط حوزه رمزارزها، ۱۳۹۷.

{۴} کرمی پور، م. رجب زاده، م. نقش سیاست کیفری ایران در مدیریت رمزارزها، نشریه تمدن حقوقی، ۱۴۰۲.

{۵} عالی پور، ح. حقوق کیفری فناوری اطلاعات، انتشارات خرسندی، ۱۴۰۰.

{۶} ساکی، م. حقوق کیفری اقتصادی، انتشارات جنگل، ۱۴۰۲.

{۷} حبیبی دهکردی، ا. ابافت، ر. مواجهه فقهی و حقوقی با رمزارزها در مسیر جهانی شدن، نشریه دانش حقوق مدنی، ۱۴۰۱.

{۸} اسلامی، ا. حقوق جزای اختصاصی جرایم رایانه‌ای، انتشارات جنگل، ۱۳۹۷.

{۹} خادم‌ان، م. کوشا، ا. نوری، ف. شناسایی ماهیت حقوقی رمزارزها با تحلیل ساختاری آنها در نظام حقوقی ایران، مجله دادگستری، ۱۴۰۰.

{۱۰} دالوندی، م. چگنی، م. جرایم مرتبط با رمزارزها، انتشارات انصاف و دانش، ۱۴۰۱.

{۱۱} احمدلو، م. خاکزاد، ص. سالاری، ا. ناصر، م. ارزهای رمزیاب در حقوق عمومی و خصوصی، انتشارات حقوق یار، ۱۴۰۲.

{۱۲} ریاضی مند، م. بررسی ابعاد حقوقی ارزهای دیجیتال، انتشارات برتر اندیشان، ۱۳۹۷.

{۱۳} ملک زاده، ف. واحدزاده، س. جایگاه فقهی و حقوقی ارزهای دیجیتال، انتشارات خرسندی، ۱۴۰۰.

{۱۴} توکلی، م. جلد ۱ حقوق مدنی، انتشارات مکتوب آخر، ۱۴۰۳.

